

Mo i Rana, 31.03.2015

Naturvernforbundet i Nordland
v/ leder Tage Vedal
Nordmarksvegen 4
8642 Finneidfjord

Naturvernforbundet i Rana og omegn
v/ styremedlem May-Lene Meyer
Gaukvn 40
8616 Mo i Rana

Norges vassdrags- og energidirektorat
Postboks 5091
Majorstuen
0301 Oslo

Uttalelse søknad småkraftverk i Forselva i Leirfjord kommune.

Forselva er et av 9 vassdrag der det er søkt om konsesjons til bygging av småkraftverk. Disse inkluderer ulike vassdrag i kommunene Lurøy, Leirfjord, Nesna, Vevelstad, Brønnøy og Vefsn. Søknadene for «Småkraftpakke Helgeland» ble levert NVE og ligger nå på høring med frist 1.4.2016.

Forselva ligger på sørsiden av Ranfjorden i Leirfjord kommune. Nedbørsfeltet er på 8,85 km² og strekker seg fra 200 til 676 moh.

Om kraftverket

Forselva kraftverk vil utnytte et fall på 210 meter mellom kote 240 og kote 30. Kraftstasjonen blir liggende ved kote 30.

Planen er å utnytte avløpet fra et felt på 5,7 km². Ved inntaket 240 moh overføres en sidebekk til kraftverkets inntak. Nedbørsfeltet som overføres er 0,5 km². Bekken blir overført med en 70 m lang åpen grøft. Det vil bli betongdam også i bekkeinntaket som er 15 meter lang og 2 meter høy. **I søknaden står det et sted at sidebekken skal overføres i åpen grøft og et annet sted at den skal legges i rør og graves til. Så hva som er endelig plan vites ikke.**

Fra inntaket legges 1320 meter rør ned til kraftstasjonen på kote 30. Røret skal graves ned. Rørtrase vil bli 10- 12 meter bred.

Det vil gjennomføres noe skogshogst og en del sprenging i forbindelse med veiarbeid og nedgraving av rør uten at dette spesifiseres nærmere i søknaden.

Installert effekt er beregnet 2,2 MW og produksjonen til 5,9 GWh.

Berørt elvestrekning er 1500 meter.

Inntaksdammen (høydekote 240 meter) blir ca 25 m bred og 2 meter høy og lages ved at det graves en grøft i fjellet og en terskel av betong i forkant. Videre skal det lages inntakskum og kanal i betong som skal gå langs dammen.

Under byggingen vil det være 1300 meter lang vei langs rørgaten. Denne vegen vil også benyttes ved tilsyn (med ATV) etter at anleggsfasen er over.

Tiltakshaver er Clemens Kraft AS som har inngått avtale med grunneiere om felles utnyttelse av kraftpotensiale i elva. Begrunnelsen for tiltaket er at grunneierne ønsker å utnytte naturressursene som hører til eiendommene.

Oppsummering, influensområdet:

- Elvestrekning som blir fratatt vann, 1500 meter + 70 meter (sidebekk). Betydelig redusert vannføring.
- Inntaksdammen (25x2 meter- 3000m³) med inntakskum/trehus og kanal
- Inntaksdam til sidebekk (15x2 meter – 700 m³)
- Nedgravd rørgate med midlertidig anleggsvei, 1300 meter + 70 meter (sidebekk). Rørtrase 10-12 meter bred. Permanent veg for utføring av tilsyn etter anleggsarbeidet er ferdigstilt.
- Kraftstasjon med tilkomstvei
- Skogshogst og sprenging i forbindelse med veiarbeid og rørtrase
- Jordkabeltrase for nettilknytning

Slik dette fremkommer vil det være et betydelig inngrep i dette vassdraget og Naturvernforbundet mener at begrepet «småkraftverk» også i dette tilfellet er misvisende for folk flest.

Virkinger på det biologiske mangfoldet i området

I søknaden er tiltaket vurdert til å medføre lite negative konsekvenser for området. Naturvernforbundet er sterkt uenig i denne konklusjonen.

Den biologiske utredningen ble i tillegg gjennomført på senhøsten fra oktober til november måned.

Flere av bildene viser snøfall langs elva.

En vet at biologisk mangfold varierer med årstidene og værforhold.

Når befaringen kun gjøres på høsten sier det seg selv at det er begrenset hvor mye mangfold som avdekkes. Generelt bør utredningene foregå minst på 2 ulike årstider. Om det kun skal gjennomføres en utredning, må dette skje på en tid av året der mest mulig av det biologiske mangfoldet faktisk kan ses eller oppdages.

Det er i utredningen registrert kun «vanlige arter av flora og fauna» og klassifisert som liten til middels verdi.

I konsekvensutredningen for biologisk mangfold står følgende: «Datagrunnlaget for den foreliggende konsekvensutredning vurderes som godt til middels. Det vil derfor ikke være behov for nye undersøkelser i forbindelse med det planlagte tiltaket».

Naturvernforbundet stiller seg svært kritisk til kvaliteten på en slik utredning og er sterkt uenig i at det ikke er behov for nye undersøkelser:

Veileder Kartlegging og dokumentasjon av biologisk mangfold ved bygging av småkraftverk (NVE, DN) 2009:

3.3 Feltregistreringer

Det skal beskrives når på året feltarbeidet er utført og hvordan dette kan påvirke resultatene av registreringene og hvem som har utført arbeidet. Kartlegging av naturtyper skal foregå i vekstsesongen når vegetasjon og interessante arter lar seg identifisere i felt.

i) Rødlistearter som er registrert i dette området

-Elvemusling (VU)-

Det kan ikke utelukkes at det er elvemusling (Margaritifera Margaritifera) i dette vassdraget. Det antas at den døde ut etter tørke i 1980 da den i ettertid ikke er funnet. Men da denne arten kan være vanskelig å finne kan en ikke være sikker. Dette er også konklusjonene på den biologiske utredningen i området i forbindelse med søknaden.

Det har vært en global tilbakegang for de ikke-marine bløtdyrene som gir grunn til bekymring. Spesielt har tilbakegangen vært dramatisk for gruppen av ferskvannsmuslinger, og mange arter står nå i fare for å bli utryddet. Ett eksempel på en slik art er elvemusling.

Summen av trusler (eutrofiering, erosjon fra land- og skogbruksområder, forsuring, utryddelse av vertsfisk, vassdragsregulering, kanalisering, bekkelukking, drenering av myrer og annen utmark, snauhogst og giftutslipp) har gjort at elvemuslingen er ført opp på listen over trua dyrearter i Norge.

Bestandsstatus for artene er imidlertid bekymringsverdig i hele dens leveområde, og elvemuslingen står derfor på Verdens naturvernunion sin liste (**IUCNs**) **over trua dyrearter**, og er ført opp på **Bernkonvensjonens liste III** over arter som det skal tas spesielt hensyn til. Elvemusling er i tillegg listet opp i **EUs habitatdirektiv**.

Temaet rødlistearter vurderes i søknaden til stor verdi på bakgrunn av elvemuslingen.

Handlingsplan for elvemusling (DN 2006):

Målet for arbeidet med elvemusling i et langsiktig perspektiv er at den skal finnes i livskraftige populasjoner i hele Norge.

Alle nåværende naturlige populasjoner skal opprettholdes eller forbedres.

Dette innebærer at:

- forholdene for de populasjonene som har en god rekruttering må opprettholdes
- forholdene må forbedres for de populasjonene som ikke har, eller har en utilstrekkelig rekruttering slik at rekrutteringen kommer i gang igjen og bestandene kan øke i antall
- **muligheter skal skapes for reetablering av elvemusling i elver og vassdrag der arten er utdødd.**

Ut fra gjeldene Handlingsplan for elvemusling fra 2006 (Direktoratet for Naturforvaltning) og Naturmangfoldlovens § 9- føre-var-prinsipp, mener Naturvernforbundet at et inngrep som et kraftverk i dette området vil føre til, ikke er forenelig med gjeldende bestemmelser og ansvaret vi har for denne arten. Og det er uavhengig om det viser seg at den fremdeles er i dette vassdraget eller ikke.

I tillegg til fare for uttørring, er arten avhengig av fiskebestanden i vassdraget da eggene den første tiden sitter på gjellene til fisken i bekken. Ved utfall i kraftverket vil vannføringen kunne falle brått noe som i sin tur kan føre til stranding av ungfisk.

Naturmangfoldlovens § 9. (føre-var-prinsippet)

Når det treffes en beslutning uten at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om hvilke virkninger den kan ha for naturmiljøet, skal det tas sikte på å unngå mulig vesentlig skade på naturmangfoldet.

Foreligger en risiko for alvorlig eller irreversibel skade på naturmangfoldet, skal ikke mangel på kunnskap brukes som begrunnelse for å utsette eller unnlate å treffe forvaltningstiltak.

Det er opplyst i konsekvensutredning angående biologisk mangfold at § 9 ikke kommer til anvendelse i denne saken da kunnskapsgrunnlaget er vurdert som god til middels. Naturvernforbundet ønsker en redegjørelse fra saksbehandler på dette sett i lys av at det kan finnes elvemusling i dette vassdraget.

-Jerv, brunbjørn, gaupe (EN)-

Både bjørn, jerv og gaupe finnes i distriktet og kan forekomme på streif i influensområdet. Alle disse står oppført som sterkt truet, EN på den norske rødlista for 2015. Felles for disse sjeldne rovdyrene er at de sårbare for forstyrrelser i sitt levemiljø og sannsynligheten er stor for at de vil unngå dette området om det blir tillatt utbygging av kraftverket.

-Ytterligere rødlistearter-

Fra den biologiske utredningen høsten 2015:

«For å undersøke om det finnes ytterligere biologiske forekomster av rødlistearter i influensområdet, og forekomster som er unntatt offentlighet (rovfugler, spillplasser, floraforekomster etc.), ble det sendt epost til miljøvernavdelingen hos Fylkesmannen i Nordland den 16. oktober 2015. I svar pr. epost den 19. oktober s.å. ble det tilsendt informasjon om arter unntatt offentlighet, men forekomstene ligger et godt stykke utenfor influensområdet.»

Naturvernforbundet stiller seg svært kritisk til at arter unntatt offentlighet bagatelliseres på denne måten da en vet at spesielt hekkende rovfugl kan være svært arealkrevende. Det opplyses ikke i utredningen hva «et godt stykke» vil si.

Rødlistearter generelt vurderes som middels negativ konsekvens i søknaden.

-Elveløp (NT)-

Forselva er det en 250 m lang anadrom strekning, som har litt produksjon av auresmolt. Kraftverket er planlagt ca. 90 meter innenfor den anadrome strekningen. Elvestrekningen vil få betydelig redusert vannføring. Dette vurderes å være negativt for naturtypen elveløp, og for ferskvannsorganismer.

I søknaden har temaet akvatisk miljø har middels negativ verdi på anadrom strekning.

Både innsjø og elveløp er vurdert til å ha status nær truet (NT) i Norge ut fra tilstandsendringer de siste 50 år. En viktig faktor som har bidratt til dette er vassdragsreguleringer.

«Gjennom EØS-avtalen er Norge forpliktet til å gjennomføre vanndirektivet, og det er tatt inn i norsk lov gjennom vannforskriften. I henhold til vannforskriften skal alle naturlige overflatevannforekomster (elver, innsjøer og kystvann) ha minst god økologisk og kjemisk tilstand innen 2015 (første planperiode) og 2021 (andre planperiode). For sterkt modifiserte vannforekomster (f.eks. enkelte regulerte elver og innsjøer) er kravet godt økologisk potensiale. God økologisk og kjemisk tilstand skal sikre levedyktige bestander av alle viktige grupper av organismer, og på den måten sørge for et godt funderende økosystem.

For å sikre miljøtilstanden i vannet iverksettes tiltak for å forebygge, forbedre eller gjenopprette tilstanden der det er nødvendig». (Miljøfaglig utredning AS- 2012. DN)

En marginal minstevannføring er en vanlig gjenganger for å få aksept for utbygging noe vi også ser i denne søknaden.

Det er alltid risiko for at bestemmelsen av minstevannføring brytes og det alltid er fare for teknisk eller planlagt svikt som medfører at minstevannføringen ikke opprettholdes.

-Fossesprøytsone med C-verdi-

Fossesprøytsone er registrert i nedre del av Forselva.

Tilsvarende den rødlistede naturtypen fosseberg og fosse-eng med status nær-truet (NT) på den norske rødlisten.

Redusert vannføring vil være negativt for fossesprøytsonen i Forselva, først og fremst ved at artssammensetningen vil endres, og fuktighetskrevende arter blir redusert i mengde, eller forsvinner helt.

Naturtyper klassifiseres som middels negativ verdi i den biologiske utredningen.

ii) Fugler i området:

I søknaden er det opplyst at området har vanlige skog-tilknyttede fuglearter.

Ved kote 240 moh står det i søknaden at elven i hovedsak renner over bart fjell og det er svært trolig at det for eksempel finnes hekkende arealkrevende rovfugl i tilknytning til dette området.

Fra søknaden: «*Nedbørfeltet og influensområdet har for det meste bart fjell med tynt løsmassedekke. Forselva renner gjennom et delvisskogkledd og delvis fjellpreget dalføre, til dels med bratte lisider*».

Naturvernforbundet er svært kritisk til det som fremstår som mangelfulle data i forhold til eventuelle hekkende rovfugl i området da vi mener at sannsynligheten er stor for dette.

Det konkluderes med at «Fugl og pattedyr vurderes samlet til å ha liten verdi». Det er etter naturvernforbundets oppfatning åpenbart behov for gjennomføring av ytterligere befaringer/utredninger i dette området. Dette behovet kommer enda tydeligere fram når det stadfestes på generelt grunnlag i utredningen at «Kunnskapen om biologisk mangfold i Leirfjord kommune er noe kjent».

Veileder, kartlegging og dokumentasjon av biologisk mangfold ved bygging av småkraftverk (NVE, DN) 2009:

4.3 Rødlisterarter

Forekomst eller sannsynlig forekomst av rødlisterarter i undersøkelsesområdet beskrives.

Dersom det konkluderes med at sannsynligheten for funn av rødlisterarter er liten, må det gis en faglig begrunnelse for denne konklusjonen.

Naturvernforbundet mener at undersøkelser i forhold til rovfugl/sannsynlig-gjøring av forekomst er pålagt i dette området, men likevel ikke gjennomført av tiltakshaver.

iii) Arter i område oppført på Bern liste II:

Sannsynligheten for at fossefall opptrer i vassdraget er store.

Redusert vannføring i Forselva forventes å ville forverre situasjonen for fossefall som sannsynligvis hekker i området.

Som et avbøtende tiltak foreslås det at det settes opp reirkasser ved fossefall som får fraført vann. Naturvernforbundet mener at et slikt avbøtende tiltak har liten effekt da det er selve vassdraget med fosser og rennende vann som er årsaken til at fossefallet holder til her og ikke mangel på reirplasser. Typisk fossefallmat er vanninsekter, larver og andre bløtdyr som fuglene henter under vann i strie bekker.

iv) Reindrift

Forsåga ligger innenfor reinbeitedistrikt 21 Røssåga/Toven (Referanse 7). Tilnærmet hele vannveien ligger innenfor flyttlei. Øvre tredjedel av vannveien og inntaksområdet ligger innenfor vårbeite, mens øvre halvdel av vannvei og inntaksområdet ligger innenfor høstbeite. Under anleggsperioden vil midlertidig tap av flyttlei, beite, støy og økt menneskelig aktivitet kunne ha negative lokale effekter på reindriften. Det vil være ubetydelig beitebeslag i driftsfasen (forutsatt nedgravd rørledning og nedgradering av anleggsvei). På lang sikt vil ikke tiltaket endre ressursgrunnlagets omfang eller kvalitet. Vurderingen av de direkte og indirekte konsekvensene av tiltaket, hviler på dagens utnyttelsesgrad av området. For reindriften er konsekvensene av tiltaket i anleggsfasen og driftsfasen samlet vurdert å være liten.

Naturvernforbundet er uenig i denne konklusjonen og mener at det under anleggsfasen og videre i tiden etterpå vil være aktivitet som vil forstyrre reindriften i forhold til flytting og beiteområder.

v) Friluftsliv

Et nydelig, naturskjønt område der nettopp elva med sine fosser og mere rolige partier har mye å si for den gode naturoplevelsen.

Tiltaket vil endre mulighetene for å drive friluftsliv i området da det vil bli store inngrep med rørgate, anleggsvei, demninger mm

I søknaden er tiltaket er vurdert til å ha ubetydelig konsekvens for brukerinteresser.

Naturvernforbundet er sterkt uenig i denne vurderingen og mener at vassdraget som er innenfor tiltakssonen ødelegges i forhold til friluftsliv både med tanke på selve inngrepet og konsekvensene av dette og den visuelle forsøplingen av området både under og etter en eventuell utbygging.

vi) Samlet belastning

Da Nordland har et stort kraftoverskudd og store deler av vår vassdragsnatur allerede er utnyttet til kraftproduksjon er det ingen gode argumenter for at dette vassdraget også skal demmes opp og legges i rør. At grunneiere er interessert i noen ekstra kroner kan ikke veie

tyngre enn å bevare truet naturtype som fossesprøytsone og mulige leveområde for den truede rødlistaerten elvemusling.

De samlede inngrepene i norske vassdrag er nå så store at det er å anse som storstilt årelating av norsk natur. Det er så mange søknader på utbygging av unødvendig vannkraft at det knapt er mulig å holde oversikten.

Nå må vi gå inn for å bevare det som er igjen av inngrepsfri natur og se på den samlede belastning som Nordland spesielt er utsatt for gjennom mange år.

Naturmangfoldlovens § 10. (økosystemtilnærming og samlet belastning)
En påvirkning av et økosystem skal vurderes ut fra den samlede belastning som økosystemet er eller vil bli utsatt for.

Et ikke ubetydelig moment i denne saken er også at det på generelt grunnlag konstatert at det er utfordringer med tilknytting av småkraftverk siden disse ofte er lokalisert i områder med lavt forbruk. Det eksisterer også enkelte flaskehalsar i regionalnettet på Helgeland.
Ny utbygging kan dermed utløse behov for forsterkninger i både regionalnett og Sentralnett og en videre utbygging av naturen som da vanskelig lar seg stoppe.

Konklusjon

Naturvernforbundet i Rana og omegn anmoder med dette om at søknad om etablering av vannkraftverk i vassdraget Forselva i Leirfjord kommune avslås på grunnlag av truet naturtype, mulig bestand av elvemusling og andre ansvarsarter og streifdyr som er truet i Norge.

Veileder, kartlegging og dokumentasjon av biologisk mangfold ved bygging av småkraftverk (NVE, DN) 2009:

St.meld. nr. 42 (2000-2001) om biologisk mangfold formulerer nasjonale resultatmål for bevaring av biologisk mangfold. To av resultatmålene er:

I truede naturtyper skal inngrep unngås, og i hensynskrevende naturtyper skal viktige økologiske funksjoner opprettholdes.

Truede arter skal opprettholdes på eller gjenoppbygges til livskraftige nivåer.

Norge har gjennom internasjonale avtaler forpliktet seg til å stanse tapet av det biologiske mangfoldet innen 2010.

Vi ber også innstendig om at det ses på den samlede belastningen vi står overfor når det gjelder utbygging av norsk natur, spesielt i Nordland som er et av de mest belastede fylker i forhold til kraftutbygging.

Tage Vedal

leder Naturvernforbundet i Nordland

May-Lene Meyer

for styret i Naturvernforbundet i Rana og omegn